

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр заочної форми навчання
Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
випускної роботи
на здобуття кваліфікаційного рівня бакалавра
зі спеціальності 6.030503 міжнародна економіка

Прямі іноземні інвестиції як фактор динамізації економічного розвитку Одеського регіону

Виконавець:

Студенка ЦЗФН, гр. 47

Горячкіна Валерія Борисівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

Старший викладач

Бурлаченко Дмитрій Миколайович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інвестиції відіграють найважливішу роль в підтримці і нарощуванні економічного потенціалу країни та її регіону. Сучасне українське ділове середовище не є сприятливим для залучення прямих іноземних інвестицій в реальну економіку.

Інвестиційні ресурси розподіляються між регіонами України вкрай нерівномірно, в основному концентруючись у великих мегаполісах і багатих природними ресурсами регіонах. Решта регіонів і велика частина переробних галузей України не мають можливості використовувати інвестиційний потенціал.

За своїм географічним положенням, природно-кліматичних умов, за кількістю туристичних підприємств і курортно-оздоровчих установ Одеський регіон займає провідне місце в Україні.

Досить багаті природні ресурси, сприятливі кліматичні умови, широкі можливості для розвитку морських та річкових круїзів, кваліфікована робоча сила роблять сприятливі умови для збільшення прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон, сприяють переходу економіки регіону від кон'юнктурного до інноваційного підйому.

У сучасних умовах для вирішення завдань розвитку економіки Одеського регіону на довгострокову перспективу і забезпечення економічного зростання необхідний комплексний підхід до проблеми залучення інвестиційних ресурсів та активізації інвестиційної діяльності господарюючих суб'єктів регіону.

Тому першочергового значення набуває обґрунтування методів та інструментів залучення прямих іноземних інвестицій, достовірна оцінка і рішення проблем реальних можливостей їх залучення в економіку Одеського регіону.

Мета дослідження. Метою дипломної роботи виступає дослідження проблем залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Одеського регіону та обґрунтування шляхів їх вирішення.

Завдання дослідження:

- розкрити поняття прямих іноземних інвестицій та їх роль у динамізації регіонального розвитку;
- дослідити фактори залучення прямих іноземних інвестицій в економіку регіону;
- навести методіку оцінювання прямих іноземних інвестицій;
- провести аналіз географічної структури та динаміки прямих іноземних інвестицій Одеського регіону;
- проаналізувати чинники залучення прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон;
- здійснити аналіз впливу прямих іноземних інвестицій на економіку Одеського регіону;
- дослідити зарубіжний досвід стимулювання прямих іноземних інвестицій в економіку регіону та обґрунтувати перспективи його адаптації в Одеському регіоні;

- запропонувати економіко-організаційний механізм залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Одеського регіону.

Об'єктом дослідження виступають прямі іноземні інвестиції в економіку Одеського регіону.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Одеського регіону.

Методи дослідження. В процесі дослідження застосовувалися такі методи: аналізу, синтезу, порівняння, логічного узагальнення – для уточнення сутності та змісту прямих іноземних інвестицій; економічного аналізу – для оцінки географічної структури та динаміки прямих іноземних інвестицій Одеського регіону; абстрактно-логічний метод – для обґрунтування економіко-організаційного механізму залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Одеського регіону.

Інформаційна база дослідження Для написання роботи було використано такі джерела інформації як нормативні та законодавчі акти, що регулюють іноземні інвестиції, статистичні дані Головного управління статистики в Одеській області, монографічні роботи і статті вітчизняних та зарубіжних економістів у фахових виданнях, матеріали науково-практичних конференцій та семінарів з питань залучення прямих іноземних інвестицій в економіку регіону

Публікації. За результатами роботи опубліковано статтю Горячкиної В.Б. Аналіз прямих іноземних інвестицій в економічний розвиток Одеського регіону/В.Б.Горячкина-Всеукраїнський форум з проблем міжнародних економічних відносин-2019

За результатами роботи опубліковано статтю Горячкиної В.Б. Шляхи активізації залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Одеського регіону /В.Б.Горячкина-Всеукраїнський форум з проблем міжнародних економічних відносин-2019

Дипломна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел. Обсяг роботи без додатків складає 93 сторінки. Робота містить 16 таблиць, 13 рисунків. Список використаних джерел налічує 70 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «*Теоретико-методичні аспекти дослідження прямих іноземних інвестицій*» розглянуто теоретичні основи поняття «прямі іноземні інвестиції» та висвітлено особливості прямих іноземних інвестицій у динамізації регіонального розвитку, проведено узагальнення факторів залучення прямих іноземних інвестицій та розглянуто основні методики оцінювання прямих іноземних інвестицій

У другому розділі «*Аналіз прямих іноземних інвестицій в економічному розвитку Одеського регіону*» зроблений комплексний аналіз економічних та фінансових показників, географічної структури, динаміки та впливу прямих

іноземних інвестицій на економіку Одеського регіону, SWOT-аналіз факторів, що впливають на інвестиційну привабливість Одеської області

У третьому розділі «*Шляхи активізації залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Одеського регіону*» запропоновано організаційні заходи щодо адаптації зарубіжного досвіду стимулювання прямих іноземних інвестицій в економіку регіону та економіко-організаційний механізм залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Одеського регіону

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Визначено, що термін «інвестиції» трактується неоднозначно, існують різні визначення цього поняття, які мають значні відмінності, що обумовило необхідність уточнення їхньої сутності. Порівнюючи різні підходи авторів щодо формулювання поняття інвестиції, визначено власний підхід до сутності інвестицій в умовах глобальних трансформацій: це вкладення власних, позичених, або залучених ресурсів у формі матеріальних, фінансових, інтелектуальних цінностей в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, як на короткий, так і тривалий період, усередині країни й за її межами, індивідуальними або / і інституціональними інвесторами, і утворенням на цій основі державно-транснаціонального капіталу з метою отримання прибутку (доходу) і / або досягнення позитивно-соціального ефекту.

На основі наукових літературних джерел здійснено узагальнення підходів до визначення поняття “прямі іноземні інвестиції” та надано власне їх визначення: прямі іноземні інвестиції – це вкладення капіталу в підприємство за кордоном, що забезпечує набуття довгострокового економічного інтересу через отримання інвестором контролю над об'єктом вкладення капіталу й передбачає одержання підприємницького прибутку (доходу) та/або ж досягнення соціального, інноваційного, екологічного та інших видів ефектів.

Наведені в роботі класифікаційні ознаки не вичерпують всього різноманіття видів ПІІ. Вони більш повно враховують сутнісні ознаки поняття ПІІ, багатосторонність їх видів та форм, що розкриває мотиви, цілі та спонукання іноземних інвесторів і є вкрай необхідним для обґрунтування необхідності залучення ПІІ в економіку країни та розробки ефективної політики щодо їх регулювання.

Встановлено, що завдяки залученню прямих іноземних інвестицій в регіон виникають наступні позитивні наслідки: отримання додаткових ресурсів (капітал, модернізація промисловості, управлінський досвід, кваліфікована праця); прискорений розвиток підприємницького сектора; зменшення безробіття; міжнародні стандарти підготовки кваліфікованих кадрів; зміцнення зовнішньоторговельних позицій країни (інтенсифікація експорту, зменшення імпорту); збільшення обсягу ВРП, прискорення економічного зростання; збільшення податкових надходжень до бюджету регіону.

2. У різних джерелах публікуються різні класифікації факторів ПІІ і, узагальнивши теоретичний матеріал, виділено п'ять основних груп факторів залучення ПІІ в економіку країни (регіону), серед яких:

- економічні чинники: розмір ринку, ціна і якість факторів виробництва, валовий національний продукт (валовий регіональний продукт);
- розвиненість інфраструктури: транспорт, засоби комунікації, фінансові та інші інститути;
- реалізація економічної політики (загальнодержавної і регіональної, в тому числі, зовнішньоекономічної);
- легкість ведення бізнесу в країні: фактори, рейтинги, опитування;
- географічні особливості ринку.

3. У професійній діяльності сучасних економістів-аналітиків важливим методологічним інструментом є економіко-математичні методи. Розробка економіко-математичних моделей є важливою ланкою в теоретичних та прикладних економічних дослідженнях.

Моделювання впливу величини прямих іноземних інвестицій на величину валового регіонального продукту надасть змогу визначити ефективність іноземного інвестування та обґрунтування інвестиційної стратегії

4. Протягом 2014-2018 рр. обсяг залучення прямих іноземних інвестицій в Одеську область перевищував величину прямих іноземних інвестицій з області, тобто сальдо було додатним.

Досліджуючи динаміку прямих іноземних інвестицій в Одеську область протягом 2014-2018 рр. було визначено загальну тенденцію до скорочення. В 2018 р. величина прямих іноземних інвестицій в область складала 1423290,8 тис. дол. США. Порівняно з 2014 р. знизилась на 15,2 %.

Динаміка прямих іноземних інвестицій з Одеської області протягом 2014-2018 рр. мала загальну тенденцію до скорочення. В 2018 р. величина прямих іноземних інвестицій з області складала 27266,8 тис. дол. США. Порівняно з 2014 р. знизилась 7,5 %.

В 2018 р. найбільшими інвесторами Одеської області були Кіпр (питома вага в структурі прямих іноземних інвестицій –31,490 %), Сінгапур (питома вага – 19,392%), Нідерланди (питома вага – 7,087 %).

Найбільшу питому вагу і структурі прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності Одеської обл. в 2018 р. займали: промисловість (питома вага в структурі прямих іноземних інвестицій – 45,205 %), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (питома вага – 25,635 %), операції з нерухомим майном (питома вага – 15,273 %).

В 2018 р. найбільша величина прямих іноземних інвестицій припадала на м. Одеса (470920,3 тис. дол. США), м. Чорноморськ (159864,8 тис. дол. США), м. Южне (93611,1 тис. дол. США), а також на Білгород-Дністровський район (71531,8 тис. дол. США), Біляївський район (49743,5 тис. дол. США), Лиманський (112684,8 тис. дол. США), Овідіопольський (68956,0 тис. дол. США), Ренійський (53812,8 тис. дол. США).

5. Одеська область має чимало сприятливих факторів щодо залучення прямих іноземних інвестицій.

За результатами проведеного SWOT-аналізу факторів, що впливають на інвестиційну привабливість Одеської області, можна зробити висновок про високий

потенціал області, обумовлений географічним положенням, розвинутою транспортною інфраструктурою (морський, залізничний та автомобільний транспорт), високим інтелектуальним потенціалом, наявністю переробної промисловості.

Поряд з позитивними факторами залучення ПІІ в економіку Одеського регіону є і негативні серед яких можна виділити наступні:

– економічні (тенденція скорочення обсягів промислового виробництва, низький рівень інноваційної, конкурентоспроможної і високоліквідної продукції, нерозвинена інноваційна інфраструктура, значну питому вагу тіншового сектора, недостатній розвиток туризму, зменшення обсягу інвестицій, низькі обсяги залучених іноземних інвестицій і ін.).

– екологічні (несприятлива екологічна ситуація: високий рівень забруднення атмосферного повітря, деградація бальнеологічних ресурсів, скидання в море недостатньо очищених стічних вод, твердих побутових відходів).

– соціальні (низький життєвий рівень більшості населення, перевищення смертності над народжуваністю, невисока середня тривалість життя населення, та ін.).

6. Побудована економетрична модель залежності величини валового регіонального продукту від прямих іноземних інвестицій дала змогу визначити, що якщо прямі іноземні інвестиції за і-ий період збільшаться на 1 %, то валовий регіональний продукт збільшиться на 2,986 % і навпаки, зі зменшенням прямих іноземних інвестицій на 1 % величина валового регіонального продукту зменшиться на 2,986 %.

7. Проведене дослідження зарубіжного досвіду іноземного інвестування дав змогу визначити, що згідно із законом про оподаткування у США гарантується відсутність будь-якої дискримінації, що зумовило створення більшістю іноземних інвесторів філій у цій країні. Умови надання пільг передбачають розміщення підприємств у певній місцевості, що пов'язано з потребою пропорційного розвитку галузей економіки в межах того чи іншого штату.

У Франції надання пільг інвесторам значною мірою носить вибіркового характер, що виражається у трьох напрямках. По першому напрямку найбільш сприятливий режим іноземного інвестування надається країнам ЄС. Другий – полягає в наданні пільг інвесторам, які здійснюють інвестиції у найменш розвинуті регіони країни. І, нарешті, третій – виражається в чіткому розмежуванні непрямих і прямих інвестицій та наданні пріоритету останнім.

Складовими сприятливого інвестиційного клімату в Китай є низька вартість робочої сили, надання права на порівняно дешеве користування землею, прийнятний рівень розвитку виробничої та соціально-побутової інфраструктури в районах пільгового інвестування, економічно виважена система оподаткування, преференційний міграційно-митний режим, сприятливе митне та валютне законодавство.

Ефективному залученню іноземних інвестицій у Великобританію сприяють такі чинники, як ефективна структурна перебудова і поліпшення внутрішньоекономічної ситуації в країні, бажання іноземних фірм зайняти нові ринки збуту для своїх товарів, висока норма прибутку за рахунок порівняно низьких

витрат на робочу силу.

Країни ЦСЄ – нові члени ЄС. У більшості країн регіону для залучення іноземного капіталу передбачається зниження ставок оподаткування прибутку з одночасним зменшенням податкових пільг.

1. Заходи в сфері нормативно-правового регулювання діяльності підприємств Одеського регіону передбачають розвиток правового забезпечення інвестиційного процесу та його активізації для залучення інвестицій.

2. Заходи в сфері організації залучення реальних інвестицій на підприємства регіону передбачають забезпечення чіткої координації дій між органами влади, відібраних на основі конкурсу кредитних установ, консалтингових, страхових і лізингових компаній та самими підприємствами.

3. Заходи в сфері інформаційного забезпечення інвесторів передбачають отримання оперативної та повної інвестиційної інформації про стан підприємств Одеського регіону.

4. Заходи в сфері економічного стимулювання припливу реальних інвестицій на підприємства Одеського регіону передбачають сприяння адміністрації регіону в розвитку фінансово-кредитної та інвестиційної складової підтримки.

5. Встановлення і розвиток прямих партнерських відносин з іноземними інвесторами, а також зарубіжними країнами загалом – одна з найбільш ефективних і конкретних форм співпраці.

6. Заходи у сфері державного сприяння просуванню продукції підприємств Одеського регіону на ринки.

7. До інших заходів слід віднести забезпечення довгострокової конкурентоспроможності продукції підприємств Одеського регіону. Створення передумов забезпечення високих темпів активного експортно-орієнтованого розвитку вимагає реалізації комплексу взаємопов'язаних заходів, спрямованих на формування ефективної системи підготовки кадрів для забезпечення інвестиційної діяльності підприємств Одеського регіону.

Запропонований комплексний економіко-організаційний механізм залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Одеського регіону сприятиме:

- покращенню інвестиційного клімату й підвищенню інвестиційної активності;
- системі пільг в оподаткуванні;
- визначенню пріоритетних напрямів використання ПІІ;
- розширенню можливостей участі іноземних інвесторів у процесі приватизації

і створенню спільних підприємств за умови ефективного функціонування механізму державних гарантій і системи законодавчого, нормативного, інформаційного забезпечення іноземних інвестицій.

АНОТАЦІЯ

Горячкіна Валерія Борисівна «Прямі іноземні інвестиції як фактор динамізації економічного розвитку Одеського регіону» випускна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 6.030503 «Міжнародна економіка», Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

Випускна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження - прямі іноземні інвестиції в економіку Одеського регіону.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти дослідження прямих іноземних інвестицій в економіці регіону: визначено поняття прямих іноземних інвестицій, досліджено та узагальнено фактори залучення прямих іноземних інвестицій в економіку регіону, наведено методику оцінювання ефективності залучення прямих іноземних інвестицій в економіку регіону.

Проведено аналіз динаміки та географічної структури прямих іноземних інвестицій Одеського регіону, визначено чинники, що впливають на інвестиційну привабливість Одеської області (за допомогою інструменту SWOT-аналіз), проаналізовано вплив прямих іноземних інвестицій на економіку Одеського регіону.

Запропоновано шляхи активізації залучення прямих іноземних інвестицій в економіку Одеського регіону на основі економіко-організаційного механізму.

Ключові слова: валовий регіональний продукт, економіка регіону, економіко-організаційного механізм, інвестиційний клімат, прямі іноземні інвестиції, чинники залучення прямих іноземних інвестицій.

ANNOTATION

Horiachkina Valeriia “"Direct foreign investments as a factor of dynamization of economic development of the Odessa region” on the receipt of educationally qualifying level of bachelor of speciality 6.030503 "International economy" the Odessa national economic university Odessa, 2019

Thesis consists of three chapters. Object of study is direct foreign investments in the economy of the Odessa region.

The paper considers the theoretical aspects of the study of direct foreign investments in the region's economy: the concept of direct foreign investments is defined, the factors of attraction of direct foreign investments into the region's economy are investigated and generalized, the method of estimating the efficiency of attraction of direct foreign investments into the region's economy is presented.

The analysis of dynamics and geographic structure of direct foreign investments of the Odessa region is carried out, factors influencing investment attractiveness of the Odessa region (using the SWOT-analysis tool) are determined, the influence of direct foreign investments on the economy of the Odessa region is analyzed.

The ways of activation of attraction of direct foreign investments into the economy of the Odessa region on the basis of the economic-organizational mechanism are proposed.

Key words: gross regional product, regional economy, economic and organizational mechanism, investment climate, direct foreign investments, factors of attraction of direct foreign investments.